

політичної структури у горизонтальну практично неможливе, адже вертикальну структуру характеризують найчастіше характеризує висока роль керівного органу чи лідера партії, низький рівень ініціативності на місцях, слабка структура та низький рівень фінансової автономності осередків.

Література

1. Лемак В. Політичні партії як інститут громадянського суспільства: проблеми правового регулювання в Україні [Електронний ресурс] / В. Лемак – Режим доступу до ресурсу http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/pruk/2010_7/3.pdf
2. Пискунова Н. Внутривітчннческіє трансформации в странах Африканского Рога: тенденции или угрозы? [Електронний ресурс] / Н. Пискунова – Режим доступу до ресурсу : <http://old.mgimo.ru/files/127130/127130.pdf>
3. Бедрок Н. Партії як інститут політичного представництва [Електронний ресурс] / Н. Бедрок – Режим доступу до ресурсу: irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/appol_2014_52_34.pdf.4.
4. Долидзе В. Политические партии и партийное строительство в Грузии [Електронний ресурс] / В. Долидзе – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/politicheskie-partii-i-partiynoe-stroitelstvo-v-gruzii>.

Омельченко В.Ю.

*кандидат філософських наук, асистент кафедри української філософії та культури філософського факультету
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

ЕФЕКТИВНІСТЬ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ ТА ПРИНЦИП ВСЕЗАГАЛЬНОСТІ ЯК ЗАСАДНИЧІ УМОВИ ВПОРЯДКОВАНOSTІ ЖИТТЄСВІТУ («ORDNUNG MUSS SEIN»)

Цикл соціально-гуманітарних дисциплін сьогодення потребує якісного оновлення, нам необхідна ефективна методологія розуміння, яка б дозволила вирішувати конкретні питання. Ми як філософи, політологи, соціологи живучи в глобальному, відкритому світі не маємо права говорити мовою виключно «ідеальних теорій» та «абстрактних ідеалів», що сторонні запитів та викликів бурхливої реальності в якій ми живемо. До речі, Г. Гегель на прикладі своєї «Філософії права» [1] проілюстрував чудову методологічну настанову, адже зазначив, що цей текст має бути якомога далі від того, аби конструювати державу такою, якою вона має бути. Відповідно, текст «Філософії права» не є

ані повчанням, ані детальною інструкцією, а лише методологією розуміння першопричин тих чи інших похідних явищ. Філософія не займається ані побудовою ідеальних теорій, ані дескриптивним описом, філософія вивчає першопричини і на підставі цього формулює стратегію аналітики і прогнозування.

Серед числа соціально-гуманітарних дисциплін у філософії є велика перевага, яка полягає у її здатності до критичного судження. Так, М. Мамардашвілі, зазначав, що «ідеальне завжди має бути аспектом реального» [2, с. 203]. В межах даної розвідки ми зосередимось на осмисленні питання соціальних інституцій в контексті філософії права. Попередньо зазначимо, що, філософію права ми не зводимо до метафізики або гносеології, а, навпаки, розглядаємо як «методологію учення про право» [3, с. XI], де: «...філософія права не суперничає з теорією права, оскільки звертається до проблем, що їх оминають юридичні дисципліни» [3, с. XII]. Адже, як вказував ще І. Кант, завдання юриста зводиться до здатності застосовувати закони, а не досліджувати передумови їх появи. Поняття соціальних інституцій є одним із базових для соціології. Пригадаймо, Е. Дюркгайма [4], за оцінкою якого, соціологія є наукою, що вивчає соціальну дійсність, яка, в свою чергу характеризується специфічними властивостями. Так, соціальні факти існують незалежно від індивідів і домінують над ними, це означає, що кожен з нас від народження отримує у спадок досвід попередніх поколінь у вигляді звичок, традицій, вірувань, які «сліпо» відтворюються і є досвідом передсудів (пригадаймо Е. Гусерля, який бачив шлях виходу із цієї ситуації у ейдетичній редукції). Е. Дюркгайм говорить про два види соціальних фактів: матеріальні соціальні факти (система законодавства і механізм бюрократії) та нематеріальні (культура та соціальні інститути). Причиною «патологій» та дезорганізації соціальної дійсності є «аномією» [4]. Саме таким терміном, Е. Дюркгайм позначає факт руйнування соціальних інститутів, що характеризується як низьким рівнем довіри до соціальних інституцій так і не готовністю в них інтегруватись і підкорюватись соціальним нормам. Що ж таке соціальні інституції? Це перш за все, досягнення впорядкованості життєсвіту (поняття порядку найбільш повно виражене в німецькій мові – «Ordnung muss sein» / «має бути порядок»), його регламентація у відповідності із універсальними правилами, що мають всезагальну значущість. Ефективне функціонування соціальних інституцій є базисом розвитку розумного суспільства. Для того, щоб обґрунтувати виголошену думку щодо домінуючого значення соціальних інституцій для розвитку здорового суспільства, ми звернемось до осмислення роботи «Grundlinien der Philosophie des Rechts» Г. Гегеля [5]. Який зводить свою будівлю філософії права на трьох принципах, а саме: абстрактному праві, моральності, моралі – першому, другому, третьому щаблях відповідно. Г. Гегель осмислює право у динаміці його поступу від абстрактних до конкретних форм. Абстрактне право (das abstrakte Recht) є першим (I), базовим

принципом, де ідеться про свободу окремої особи, яка наділена правоздатністю і регулює свої дії у відповідності із такою максимою: «...будь особою і поважай інших у якості осіб» [1, с.18]. Реалізація свободи може бути втілена через право на приватну власність (форма майнових стосунків), договір (предметом якого є річ, що може бути відчужена власником), неправду (злочин і відповідно покарання, а не помста, тобто з'являється чинник моралі). На другому рівні (II) – моральності (die Moralität) у дії вчинку враховується намір і мотив, що й звеличує людську гідність. На третьому рівні (III) – моралі (die Sittlichkeit) ідеться про об'єднання особистого із всезагальним, абстрактне набуває своєї конкретності і розкривається у поняттях сім'ї, громадянського суспільства і з необхідністю та повнотою визначень втілюється в дійсності у формі держави. Нас цікавить третій рівень, коли свобода набуває своєї змістовності. Перш ніж перейти до поняття «держава» зазначимо, що на рівні громадянського суспільства ще не йдеться про абсолютний вимір свободи, а домінує конфлікт приватних інтересів, який стримується, контролюється, обмежується силою закону. Ключовим моментом утвердження поняття громадянського суспільства є спроможність захисту приватної власності засобом закону, а не сили (як під час «війни всіх проти всіх»), а закон функціонує через посередництво інституцій, які збалансовують приватні інтереси у відповідності із принципом всезагальності. Лишень на рівні держави ідеться про монолітність особливого і приватного із всезагальним і публічним. Тільки «держава реалізує ідею розуму, свободи і права, оскільки ідея і є втілення поняття в формах зовнішнього, наявного буття» [1, с. 22]. Тобто ідея держави тотожна правовій дійсності. Об'єктивний чинник державного ладу визначений і разом із тим обмежений та зумовлений законами.

«Держава» і є вінцем філософсько-правового вчення Г. Гегеля. В межах держави свобода набуває своєї всезагальності. Тобто, держава є тією кінцевою метою розумної спільноти, в якій приватні інтереси підпорядковані принципам всезагальності. Поняття «держави» базується на двох основних положеннях: по-перше, на всезагальному значенні закону і, по-друге, на ефективному функціонуванні інституцій. Дані компоненти й утворюють правову систему та утверджують статус держави як правової, система права якої жодним чином не залежить ані від волі правителя, ані від індульгенцій обраних. Таким чином, поняття держави у філософсько-правовому вченні Г. Гегеля тотожне розумному ладу, в якому свавілля обраних обмежується правом, розчиненим у формі строгих приписів законів, а інституції (а не правитель) забезпечують об'єктивність, неупередженість, ефективність правової системи, себто розумної правової держави. Це диктатура всезагального над суб'єктивним, конкретного над абстрактним, свободи розумної над свободою дикою. Власне, правова держава не може ґрунтуватися на фундаменті санкцій, заборон, обмежень, а має засвідчити настільки зрілий рівень культури мислення, який здатен звести власні суб'єктивні нахили і переконання під ризик всезагальності. В такій

здатності до «всезагальності мислення і є абсолютна цінність культури» [1, с. 83]. Зрештою, приватні інтереси опосередковані та підпорядковані принципу всезагальності. Принцип всезагальності Г.Гегеля і є такою домінуючою ознакою ефективного функціонування соціальних інституцій. Будь-які раціональні заклики так і залишатимуться лише гомінкими лозунгами, якщо немає ефективного функціонування соціальних інституцій. Пригадаймо думку О. Пасхавера [6], який слушно твердить, що якщо населення сповідує одні цінності, а інститути побудовані на інших, то такі інститути не працюють. Номінально вони існують, втім вони не відображають дійсність. До числа соціальних цінностей європейця, О. Пасхавер відносить, по-перше, свободу для себе і для інших; по-друге, відповідальність; по-третє, довіру та ефективну співпрацю з співгромадянами. Відповідальна свобода та відповідальна співпраця – ось ключові принципи соціальних цінностей європейця [6]. На відміну від яких, поведінкова особливість українця полягає у довірі лише до ближнього кола, що підтверджують соціологічні дані (зазначимо нижче). Подекуди ми схильні виправдовувати свої невдачі і перекладати відповідальність на інших. В той час, як відповідальність має бути персональною. Згідно, з соціологічними даними Інституту соціології НАН України найбільший кредит довіри українці віддають ближньому колу – сім'ї. Разом з тим неважко помітити і позитивну тенденцію, що виявляється у зростанні довіри до волонтерів та співгромадян. Поміж тим, рівень довіри до виконавчої, законодавчої та судової гілок влади залишається критично низьким. За оцінкою, Е.Лібанової така ситуація недовіри українців практично до усіх владних структур в поєднанні з довірою до свого ближнього кола є прямим свідченням неефективності державного управління в соціальній сфері [7]. Для того, щоб відбувався якісний поступ у царині розвитку державного управління, слід сприяти приросту «людського капіталу», тобто здійснювати інвестиції в освіту, будувати нову соціогуманітарну стратегію України сьогодення. І, таким чином, виховувати і формувати людей нової генерації, які будуть не імітувати, а реально створювати ті соціальні інституції, які будуть відображати наші справжні цінності. Саме інвестиція в інтелектуальний капітал дозволить побудувати країну рівних можливостей та рівного доступу до правосуддя. Таким чином, без ефективного функціонування соціальних інституцій якісний поступ і розвиток розумної спільноти неможливий.

Література

1. Гегель Г.В.Ф. Философия права [Текст] / Г. Гегель. – Пер. с нем.: Ред. и сост. Д. А. Керимов и В. С. Нерсисянц. – М.: Мысль, 1990. – 524 с. – (Филос. наследие).
2. Мамардашвили М. Сознание и цивилизация [Текст] / М.К. Мамардашвили. – СПб.: Азбука, Азбука-Аттикус, 2011. – 288 с.

3. Філософія та енциклопедія права в Університеті Святого Володимира [Текст]: у 2 кн. – К. : Либідь, 2011. – (Пам'ятки правничої думки Київського університету).-Укр., рос. Кн.1/ уклад. І.С. Гриценко, В.А. Короткий; за ред. І.С. Гриценка. – 560 с.; Кн. 2 / за ред. І.С. Гриценка. – 448 с.

4. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии [Текст]. – Пер. с фр. и послесловие Л.Б.Гофмана. – М.: Наука, 1991. – 576 с. – (Социологическое наследие).

5. Hegel G. W. F. Grundlinien der Philosophie des Rechts (Naturrecht und Staatswissenschaft im Grundrisse. Zum Gebrauch für seine Vorlesungen) [Text] / Georg Wilhelm Friedrich Hegel – Verlag: Suhrkamp Verlag. 2000. – 531 s.

6. Пасхавер А. С нашими нынешними ценностями мы не можем быть богатой страной [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://reinvent.platfor.ma/aleksandr-paskhaver/>

7. Либанова Э. Украина – глубина неравенства [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gazeta.zn.ua/internal/ukraina-glubina-neravenstva-.html>.

Пархомчук О.С.

доктор політичних наук,

професор кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ФАКТОР В КИТАЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

Зростання ролі «енергетичного фактору» в міжнародних відносинах і посилення важливості енергоносіїв призводить до зміни глобальної карти геополітичних інтересів з боку провідних світових держав. В період постбіполярності геополітичне суперництво між ними за енергетичні ресурси загострюється.

Оскільки політика США в близькосхідному регіоні виступає в якості головного зовнішнього чинника формування і реалізації зовнішньополітичної стратегії КНР, вважаємо за необхідне розглянути її крізь призму глобальних та регіональних пріоритетів стратегії США, в загальному контексті китайсько-американських відносин. На Близькому Сході політичною реальністю стало прагнення США затвердити себе в якості єдиної сили, здатної нести відповідальність за регіональну стабільність.

В період адміністрації Б.Клінтона відбувався процес інституалізації китайсько-американських відносин, хоча його ідея щодо розвитку стратегічного співробітництва не знайшла відображення в практичних